

**Cofnodion y Pwyllgor Archwilio Cymunedau a gynhaliwyd ddydd Iau, 28 Mai 2015
am 9.30am yn Ystafell Gynhadledd 1a, Neuadd y Sir, Rhuthun**

Yn bresennol:

Cynghorwyr Bill Cowie, Peter Evans, Huw Hilditch-Roberts (Cadeirydd), Rhys Hughes, Bob Murray a Cefyn Williams

Roedd yr Aelod Arweiniol David Smith yn bresennol ar gais y Pwyllgor.

Roedd y Cynghorwyr Bobby Feeley, Jason McLellan a Barbara Smith yn bresennol fel sylwedyddion.

Hefyd yn bresennol:

Cyfarwyddwr Corfforaethol: Uchelgais Economaidd a Chymunedol (RM), Rheolwr Cynllunio Datblygu a Pholisi (AL), Rheolwr Busnes Gwarchod y Cyhoedd (IM), Cydlynnydd Archwilio (RE) a Swyddog Gwasanaethau Democraidd (KE).

1 YMDDIHEURIADAU

Cafwyd ymddiheuriadau am absenoldeb oddi wrth y Cynghorydd Win Mullen-James a'r Cynghorydd Cheryl Williams

Croesawodd y Cadeirydd y Cynghorydd Bill Cowie i'w gyfarfod cyntaf fel aelod o'r Pwyllgor, yn cynrychioli'r Grŵp Annibynnol.

2 ETHOL IS-GADEIRYDD

Gofynnwyd am enwebiadau am aelod i wasanaethu fel Is-Gadeirydd y Pwyllgor ar gyfer blwyddyn gyngor 2015/16. Cafodd y Cynghorydd Rhys Hughes ei enwebu a'i eilio. Felly:

Penderfynwyd: - Penodi'r Cynghorydd Rhys Hughes yn Is-Gadeirydd y Pwyllgor ar gyfer blwyddyn gyngor 2015/16.

3 DATGAN CYSYLLTIAD

Ni fu i unrhyw Aelod ddatgan cysylltiad personol na chysylltiad sy'n rhagfarnu ag unrhyw fusnes a oedd i'w ystyried yn y cyfarfod.

4 MATERION BRYN FEL Y CYTUNWYD GAN Y CADEIRYDD

Ni chodwyd unrhyw eitemau y dylid, ym marn y Cadeirydd, eu hystyried yn y cyfarfod fel mater o frys yn unol ag Adran 100B(4) Deddf Llywodraeth Leol, 1972.

5 COFNODION

Cyflwynwyd Cofnodion cyfarfod y Pwyllgor Archwilio Cymunedau a gynhaliwyd ddydd Iau, 24 Ebrill 2015.

PENDERFYNWYD – y dylid derbyn a chymeradwyo'r Cofnodion fel cofnod cywir.

6 CASGLIADAU AC ARGYMHELLION GAN Y GRŴP TASG A GORFFEN TAI Fforddiadwy

Cyflwynodd yr Aelod Arweiniol dros Barth y Cyhoedd yr adroddiad a oedd yn cynnwys casgliadau ac argymhellion y Grŵp Tasg a Gorffen. Eglurodd fod y Grŵp Tasg a Gorffen wedi cael ei sefydlu i fynd i'r afael â'r pryderon a godwyd gan Swyddfa Archwilio Cymru (SAC) yn Adroddiad Gwella Blynyddol y Cyngor Mai 2014 ar yr angen i'r Awdurdod i egluro ei ymagwedd tuag at ddarparu tai fforddiadwy.

Rhodddwyd gwybod i'r Pwyllgor fod y Grŵp Tasg a Gorffen wedi gwneud cyfanswm o 20 o argymhellion, roedd manylion pob un ohonynt yn yr adroddiad. Roedd materion a godwyd gan aelodau mewn sesiwn Briffio'r Cyngor yn ddiweddar lle trafodwyd adroddiad y Grŵp Tasg a Gorffen (TaG) wedi eu rhestru yn Atodiad II, ynghyd â'r argymhellion perthnasol yn yr adroddiad a fyddai'n mynd i'r afael â'r materion hyn. Er byddai'r argymhellion gan waith y Grŵp Tasg a Gorffen yn cael eu defnyddio i lywio'r strategaeth dai ddrafft newydd, a byddai'n ffurfio rhan o'r cynllun darparu ar gyfer y strategaeth honno, roedd rhai camau gweithredu eisoes wedi eu cychwyn gyda'r bwriad o fynd i'r afael â phroblemau a nodwyd e.e. deddfwriaeth oedd gan Lywodraeth Cymru ar y gweill a chanllawiau o ran caniatáu adolygiadau rhannol o Gynlluniau Datblygu Lleol (CDLI), roedd Canllawiau Cynllunio Atodol (CCA) wedi cael eu cyflwyno a'u cymeradwyo gan Bwyllgor Cynllunio'r Cyngor o ran caniatáu trosi adeiladau gwledig segur ar gyfer tai ar y farchnad.

Mewn ymateb i gwestiynau'r aelodau cadarnhaodd yr Aelod Arweiniol dros Barth y Cyhoedd a'r Swyddogion:

- roedd yn rhaid i'r Cyngor gynnal adolygiad cynhwysfawr o'i CDLI bedair blynedd ar ôl ei fabwysiadu. Byddai angen gwneud adolygiad Sir Ddinbych yn 2017;
- Roedd yr arwyddion diweddaraf gan LIC yn awgrymu dylai'r deddfwriaeth sydd ei angen i ganiatáu adolygiadau rhannol fod yn ei lle rywbryd yn ystod haf 2015, ac y byddai'r canllawiau cysylltiedig ar gael ar yr un pryd. Byddai hyn, gobeithio, yn galluogi'r Cyngor i weithredu rhai o argymhellion y Grŵp Tasg a Gorffen;
- Roedd y broses sy'n ymwneud â gwneud cais a chaniatáu ceisiadau cynllunio mewn pentrefannau yn hynod feichus, fodd bynnag, efallai gellir

adolygu'r broses hon fel rhan o'r adolygiad rhannol - yn amodol ar ddarpariaethau'r ddeddfwriaeth newydd;

- byddai'r Strategaeth Dai newydd, a fyddai'n cael ei chyflwyno i'r pwyllgor archwilio ym mis Medi a'r Cyngor llawn ym mis Hydref 2015, â phum prif thema. Tai Fforddiadwy fyddai ail thema'r Strategaeth, ond byddai materion yn ymwneud â thai fforddiadwy hefyd yn ymddangos yn y rhan fwyaf o'r chwe thema;
- mewn perthynas â bancio tir, ni ellid newid terfynau amser ar gyfer datblygu safle yn dilyn caniatâd cynllunio yn lleol. Roedd y rheolau mewn perthynas â hyn yn destun deddfwriaeth LIC. Byddai'n rhy hwyr nawr i wneud sylwadau mewn perthynas â diwygio'r terfynau amser fel rhan o'r ymgynghoriad ar y Mesur Cynllunio newydd. Fodd bynnag, byddai'r Cyngor yn parhau i lobio Llywodraeth Cymru mewn perthynas â'r mater;
- byddai'r Pennaeth Cyllid ac Asedau Dros Dro newydd yn edrych ar yr opsiynau ar gyfer gwireddu'r gwerth gorau posibl i'r Cyngor ar gyfer ail-fuddsoddi'r £500K a amcangyfrifwyd i gael ei wireddu ar ôl ymadawiad y Cyngor o'r system Cymhorthdal Cyfrif Refeniw Tai (HRAS) – byddai'r opsiynau a fyddai'n cael eu hystyried yn cynnwys adeiladu tai cyngor newydd (o bosibl mewn partneriaeth gyda thrydydd parti); gwneud gwaith gwella pellach ar stoc tai presennol y Cyngor (e.e. gwaith allanol neu amgylcheddol - gwaith nad oedd yn dod o dan y cynllun Safon Ansawdd Tai Cymru (SATC), gan ddefnyddio'r arian a arbedwyd at y diben o dynnu i lawr arian allanol ac ati);
- Roedd gwaith wedi dechrau ar adolygiad o ddaliadau tir y Cyngor i asesu a oedd unrhyw daliadau wedi eu lleoli mewn ardaloedd lle mae'r angen mwyaf am dai fforddiadwy. Yn y dyfodol byddai angen gwneud gwaith mewn partneriaeth â chyrrff eraill yn y sector cyhoeddus i nodi a oedd ganddynt unrhyw daliadau tir a fyddai'n addas ar gyfer datblygu tai fforddiadwy. Byddai angen trafodaeth fanwl ac adeiladol gyda phob parti pe bai tir i'w sicrhau ar gyfer tai fforddiadwy, gan yn y mwyafrif o achosion, ni fyddai tir a glustnodwyd ar gyfer y math yma o dai yn gwireddu ei werth llawn ar y farchnad agored;
- Byddai'r Cynllun Gweithredu Tai Fforddiadwy, a ddatblygwyd gyda'r bwriad o gyflawni argymhellion y Grŵp Tasg a Gorffen, a oedd yn cynnwys dyddiadau targed ar gyfer cyflawni pob argymhelliad, yn ffurfio rhan o Strategaeth Tai cyffredinol y Cyngor maes o law

Pwysleisiodd y Cynghorwyr:

- Dylai'r ddarpariaeth tai fforddiadwy yn y dyfodol gynnwys cymysgedd o anheddau dwy a thair ystafell wely i deuluoedd a fyddai'n darparu cyfleoedd i deuluoedd i symud i fyny'r ysgol dai a galluogi deiliaid tai tro cyntaf i gael troed ar yr ysgol dai, boed yn denantiaid, yn rhannu perchnogaeth neu yn berchnogion preswyl;

- yr angen am unrhyw dai cymdeithasol sy'n cael ei hadeiladu yn y dyfodol i gynnwys cafeat eu bod wedi'u heithrio rhag unrhyw gynllun 'hawl i brynu' er mwyn lleihau'r risg o brinder tai o'r fath yn y tymor canolig i'r tymor hir;
- yr angen i ganolbwyntio ar anghenion tai trigolion a'r agwedd gwerth am arian i drethdalwyr - byddai buddsoddi mewn tai fforddiadwy o ansawdd da ar gyfer rhai o drigolion mwyaf diamddiffyn y Sir yn y tymor hir yn dod â manteision ariannol i'r Cyngor, gan y byddai llai o arian trethdalwyr yn cael ei ddefnyddio i ychwanegu at renti gormodol yn y sector preifat drwy Fudd-dal Tai;
- yr angen i godi ymwybyddiaeth o'r gofrestr tai fforddiadwy a'r broses ar gyfer cofrestru heb godi disgwyliaid pobl. Dywedodd y swyddogion eu bod ar hyn o bryd yn gweithio gyda gwerthwyr tai ac awdurdodau lleol eraill yng Ngogledd Cymru i ddatblygu dull mwy syml i'r broses hon, gyda golwg ar osgoi dyblygu a'r angen i lenwi ffurflenni cofrestru hir tan yn llawer hwyrach yn y broses ddyrannu

Dywedodd Cyngorwyr a oedd wedi bod yn aelodau o'r Grŵp Tasg a Gorffen pa mor dda roedd yr aelodau a'r swyddogion wedi gweithio gyda'i gilydd yn ystod yr adolygiad hwn, roedd wedi bod yn broses wirioneddol gwerth chweil ac adeiladol. Maent yn awr yn gobeithio y gellid cadw'r momentwm ac y gellid darparu'r argymhellion cyn gynted â phosibl er budd y trigolion. Cytunodd y swyddogion i anfon nodyn briffio i'r aelodau yn eu diweddarau ar y cynnydd hyd yma gyda chyflawni'r Cynllun Gweithredu Tai Fforddiadwy, a chytunodd yr aelodau dylai'r Strategaeth Tai ddrafft gael ei chyflwyno i'r Pwyllgor i'w archwilio ym mis Medi 2015. Felly:

Penderfynwyd:

(i) yn amodol ar y sylwadau uchod, derbyn y casgliadau a'r argymhellion a gyflwynwyd gan y Grŵp Tasg a Gorffen Tai Fforddiadwy; a

(ii) cyflwyno Strategaeth Tai ddrafft y Cyngor i'r Pwyllgor i'w archwilio yn ei gyfarfod ym mis Medi 2015, cyn ei gyflwyno i'r Cyngor Sir i'w gymeradwyo a'i fabwysiadu ym mis Hydref 2015

7 DIOGELWCH BWYD, SAFONAU A CHAFFAEL - Y DIWEDDARAF

Cyflwynodd yr Aelod Arweiniol dros Barth y Cyhoedd yr adroddiad a rhoddodd y Rheolwr Busnes Gwarchod y Cyhoedd fanylion am y gwaith a oedd wedi ei wneud o fewn y deuddeg mis diwethaf o ran yr agwedd reoliadol o ddiogelwch bwyd a safonau ac i wella caffael a rheoli contractau ymarferion caffael bwyd y Cyngor ei hun ar gyfer y gwahanol sefydliadau y mae'n ei weithredu. Dywedodd yr Aelod Arweiniol ei fod mynd gyda swyddogion diogelwch bwyd a safonau masnach ar rai o'u hymweliadau, gan gynnwys ymweliadau â ffreuturau ysgol. Roedd wedi cael argraff dda iawn gan drylwyredd eu gwaith a'u proffesiynoldeb wrth gynnal eu gwaith o ddydd i ddydd.

Mewn ymateb i gwestiynau'r aelodau cadarnhaodd yr Aelod Arweiniol a'r Rheolwr Busnes Gwarchod y Cyhoedd:

- mae'n ofyniad statudol i fannau gwerthu bwyd arddangos eu sgôr hylendid bwyd (sef y Cynllun Sgorio Hylendid Bwyd). Gall methu cydymffurfio â hyn arwain at Rybudd Cosb Benodedig;
- Roedd pob man gwerthu bwyd, boed yn breifat neu gyhoeddus, yn destun arolygiadau hylendid bwyd a safonau;
- dyletswydd pob busnes unigol oedd cofrestru'r ffaith eu bod yn gwerthu bwyd neu ddiod gyda'r awdurdod lleol. Byddai swyddogion fel mater o drefn, fel rhan o'u hymweliadau â busnesau eraill, yn cadw llygad am allfeydd newydd sy'n gweithredu yn yr ardal a gwirio cofnodion y Cyngor i sicrhau eu bod wedi cofrestru. Os yw'n amlwg nad oedd ganddynt, byddai'r busnes yn cael eu cysylltu i'w cefnogi gyda'r broses honno neu brosesau cysylltiedig eraill;
- Byddai busnesau sy'n sgorio sgôr hylendid bwyd o 1 neu 2 yn cael ei rhoi mewn categori 'risg uwch' ac felly angen mwy o gymorth i wella eu sgôr. Roedd swyddogion safonau bwyd yn mabwysiadu ymagwedd ragweithiol tuag at y busnesau hyn a byddai'n cynnig cyngor a chefnogaeth i'w helpu i wella mewn pryd ar gyfer yr arolygiad dilynol. Croesawodd y rhan fwyaf o fusnesau'r gefnogaeth a roddwyd gan ei fod er eu lles i wella eu 'sgoriau'. Roedd amseriad yr arolygiadau dilynol yn ddibynnol ar natur y broblem y tu ôl i'r sgôr cychwynnol a'r amser sydd ei angen i'w gywiro h.y. diffyg glendid neu angen newid hen offer. Byddai digon o amser yn cael ei roi i ddatrys problemau a nodwyd;
- Byddai ymweliadau dilynol ac ati yn cael eu cynnwys yng nghynllun busnes y Gwasanaeth gan fod disgwyl i swyddogion ymgymryd â chanran benodol o ymweliadau o'r fath bob blwyddyn
- cynhaliwyd ymweliadau hylendid bwyd yn ddirybudd bob yn hyn a hyn yn dibynnu ar y categori risg a roddwyd i'r busnes, a all fod rhwng 6 mis ar gyfer Categori A a 24 mis ar gyfer Categori D. Eithriad oedd hi i'r perchennog busnes wrthod mynediad i arolygydd hylendid/safonau bwyd. Os oeddent yn gwrthod y prif reswm oedd diffyg dealltwriaeth ac unwaith yr eglurwyd y sefyllfa iddynt roeddent yn caniatáu i'r ymweliad fynd rhagddo;
- Pe bai angen i gynhyrchydd bwyd arbenigol fod yn bresennol yn ystod arolygiad byddai'r ymweliad wedyn yn cael ei threfnu ymlaen llaw er mwyn sicrhau bod yr holl staff perthnasol wrth law;
- roedd yr arolygwyr hylendid bwyd yn gweithio ar draws y sir, ond roeddent yn blaenoriaethu eu gwaith fesul ardal er mwyn lleihau costau teithio ac ati. Fodd bynnag, os oeddent mewn ardal yn ymateb i gŵyn efallai y byddant hefyd yn ymgymryd â nifer o arolygiadau arferol yn yr un ardal er mwyn bod yn gost effeithiol;
- Roedd ffeiriau teithiol ac allfeydd bwyd symudol yn cael eu rheoli gan yr un rheoliadau hylendid a diogelwch bwyd. Roedd y busnesau hyn wedi eu cofrestru gydag 'awdurdod cartref' y perchennog busnes, fodd bynnag, nid oedd

hyn yn gwahardd unrhyw awdurdod yr oeddent yn ymweld ag o rhag eu harolygu neu ddelio ag unrhyw gwynion a dderbyniwyd;

- byddent yn gwirio ac yn adrodd yn ôl i'r aelodau ar y tendr a'r broses diwydrwydd dyladwy a ddefnyddiwyd gyda chontract Gwasanaeth Arlwyo'r Cyngor a ddyfarnwyd i Hughes Meats Bangor;
- mewn perthynas â sgoriau hylendid isel a roddwyd i ddau ysbyty yn y Sir dros y misoedd diwethaf, dywedwyd bod y Bwrdd Iechyd yn awyddus i weithio gyda swyddogion i ddatrys y problemau a nodwyd. Cadarnhawyd bod gan y Cyngor y staff angenrheidiol i gefnogi'r gwaith hwn.

Gan fod y sgoriau hylendid isel hyn mewn ysbytai lleol yn achosi pryder i drigolion gofynnodd y Pwyllgor am gael copïau o'r adroddiadau arolygu a nodyn briffio ar y cynnydd a wnaed hyd yn hyn i ddatrys y problemau.

Ar ddiwedd y drafodaeth gofynnodd y Pwyllgor i'r Aelod Arweiniol dros Barth y Cyhoedd a'r Rheolwr Busnes Gwarchod y Cyhoedd i gyfleu gwerthfawrogiad yr aelodau i staff y Gwasanaeth am eu gwaith caled a'u hymdrechion yn y maes hwn. Felly:

Penderfynwyd:

(i) yn amodol ar y sylwadau uchod, derbyn yr adroddiad a nodi'r cynnydd a wnaed yn erbyn pob un o'r argymhellion yn yr Adroddiad Grŵp Tasg a Gorffen; a

(ii) bod adroddiad gwybodaeth yn cael ei gyflwyno i'r Pwyllgor ymhen deuddeng mis ar y cynnydd a wnaed yn ystod 2015/16 gyda diogelwch bwyd, safonau a chaffael.

8 RHAGLEN WAITH ARCHWILIO

Roedd copi o adroddiad gan y Cydlynnydd Archwilio (SC), a oedd yn gofyn i'r Pwyllgor adolygu a chytuno ar ei raglen gwaith i'r dyfodol ac oedd yn rhoi diweddariad ar faterion perthnasol, wedi ei ddsbarthu gyda'r papurau ar gyfer y cyfarfod.

Cadarnhaodd SC bod y ffurflenni newydd (atodiad 2) i wneud cais am eitemau i'w cynnwys ar agendâu archwilio bellach wedi'u rhoi ar waith. Hyd yn hyn nid oedd unrhyw ffurflenni wedi dod i law, ond byddai eitemau a godwyd yn y cyfarfod yn cael eu cynnwys.

Ystyriodd y Pwyllgor y Rhaglen Waith i'r Dyfodol ddrafft ar gyfer cyfarfodydd yn y dyfodol, Atodiad 1. Dywedodd yr SC wrth y Pwyllgor fod swyddogion wedi gofyn i'r adroddiad parcio ceir gael ei ddwyn ymlaen i gyfarfod mis Gorffennaf. Rhoddodd y Cadeirydd ganiatâd i'r cais hwn.

Rhodddwyd gwybod i'r Pwyllgor fod Gweinidog Llywodraeth Cymru (LIC) wedi ei wahodd i fynychu'r cyfarfod ym mis Gorffennaf ar gyfer y drafodaeth ar yr effaith ar y Cyngor o ran yr hysbysiad hwyr o ddyrannu cyllid grant y llywodraeth ganolog. Fodd bynnag, cafodd y gwahoddiad ei wrthod ac roedd wedi awgrymu y gallai fod yn fwy priodol i gynrychiolydd o Gymdeithas Llywodraeth Leol Cymru (CLILC) fod yn bresennol. Roedd Pennaeth Cyllid CLILC wedi cynnig mynychu cyfarfod y Pwyllgor ar 10 Medi ar gyfer y drafodaeth.

Cytunwyd mai'r ddwy eitem ar gyfer cyfarfod mis Gorffennaf fyddai:

1. Polisi Codi Tâl am Barcio Ceir
2. Rheoleiddio Meysydd Carafannau yn Well

Yn dilyn y Cyngor Blynyddol ar 12 Mai gofynnwyd i'r Pwyllgor benodi/ ailbenodi aelodau i wasanaethu ar Grwpiau Herio Gwasanaeth y Cyngor (atodiad 5). Cytunwyd ar y newidiadau canlynol i benodiadau:

- Datblygu Economaidd a Busnes - Y Cynghorydd Bill Cowie,
- Cwsmeriaid a Chymorth Addysg - Y Cynghorydd Rhys Hughes,
- Gwasanaethau Cyfreithiol, Adnoddau Dynol a Democrataidd - y Cynghorydd Pete Prendergast,
- Cyfathrebu, Marchnata a Hamdden - y Cynghorydd Huw Hilditch-Roberts.

9 ADBORTH GAN GYNRYCHIOLWYR Y PWYLLGOR

Ni ddaeth unrhyw adroddiadau i law.

Daeth y cyfarfod i ben am 11.10am.